

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

František Kadeřávek

In memoriam techn. dr Josefa Kounovského

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 75 (1950), No. 4, [D345a],D345--D349

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/122650>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1950

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

Prof. Dr JOSEF KOUNOVSKÝ

* 25. 8. 1878

† 22. 12. 1949

obrovský význam pro českou matematiku. V krematoriu města Prahy se s ním rozloučil prof. Bydžovský jménem Jednoty čs. matematiků a fyziků, prof. Bronislav Knaster z Wroclawi jménem matematiků polských, za Petrovy žáky promluvil prof. Knichal a konečně promluvil i ministr prof. Dr Zdeněk Nejedlý. A pak mluvily již jen plameny...

Tak odešel jeden z největších českých matematiků. Dílo jeho však zůstalo a bude trvalou upomínkou na jeho neúmornou, obětavou a záslužnou práci. Čest jeho památce!

IN MEMORIAM TECHN. DR JOSEFA KOUNOVSKÉHO.

Dr FRANTIŠEK KADEŘÁVEK, Praha.

„Ecce quo modo moritur iustus...“

Tyto řádky byly přichystány před dvěma lety k oslavě sedmdesátých narozenin doktora věd technických, zeměměřičského inženýra, řádného profesora vysoké školy strojního a elektrotechnického inženýrství, Josefa Kounovského a bohužel z technických důvodů nemohly být tehdy otištěny a dnes s malou změnou vyjdou k prvnímu výročí úmrtí tohoto znamenitého profesora a učitele.

Kounovský se narodil dne 25. srpna roku 1878 v Chrástanech u Rakovníka. Jeho otec pocházel z rolnické rodiny v Milíčově, okres Kralovický na Plzeňsku. Nedaleko Milíčova je všem Čechům známý a drahý hrad Krakovec, kde působil Mistr Jan svaté pověsti. Otec Kounovského, rovněž Josef, byl po čtyřicet let učitelem v Chrástanech. Na různých neměl nikdy ustláno. Záhy ovdověl a z prvního manželství mu zůstali dva hoši a dcerka; oženil se znovu a z tohoto manželství narodilo se děvče, pak Josef Kounovský a další dvě děvčátka. Jak vidno, byla rodina velmi četná a všichni se musili velmi přičiňovati, neměla-li do školy hleděti bída s nouzí. Oboje děti se měly upřímně rády a děti z prvního manželství nikdy nepoznaly, že neměly vlastní matky. Bylať paní Anna Kounovská, roz. Haunerová, velmi rozšafná paní, všechny děti měla stejně ráda, o všechny stejně pečovala a na jejích bedrech byla i starost o celou domácnost a menší hospodářství. Měla něco svých polí a pan učitel měl pár kousků pronajatých pozemků a to vše se musilo řádně obdělat, včas sklídit a zejména co nejvýhodněji prodat. Tomu paní Kounovská velmi dobře rozuměla. Chmel prodala vždy, když nejvíc platil a nakoupit dovedla, když bylo na trhu lacino. Mladý Josef byl od rána do večera zapražen jako většina našich venkovských chlapců. Že byl při každé taškarici, kterou chrástanští páni kluci svedli, rozumí se samo sebou. Když mu bylo pět let, vynutil si na otci, aby byl zapsán do školy. V osmi létech se dostal již do třetí a tehdy poslední třídy školní a tam musil zůstat až do jedenácti let, kdy si na rodičích vyprosil, aby směl vstoupiti na první českou reálku, staroslavnu školu rakovnickou.

Tu byl velmi skrovně živ. Z domova mu mnoho posílat nemohli a tak se Jozífek protloukal jak to šlo, zejména kondicemi. Jak přišly prázdniny, již spěchal domů, aby vypomohl mamince v hospodářství a zejména na chmelnicích při česání chmele. Při té vši dřině byl Kounovský vynikajícím studentem, jedním z nejlepších z celé školy! Maturitní zkoušku složil dne 17. července roku 1896 s vyznamenáním. Studium měl značně ztížené tím, že trpěl daltonismem. Nerozeznával totiž barvy, což se projevilo až při pokusech v chemii, kde provedl špatný závěr při cvičení. Profesor mu činil zprvu výtky, ale když poznal, že Kounovský nerozeznává vůbec barvy, opravil mu zhoršenou známku a víc ho do pokusů, při nichž odhad barvy hrál hlavní roli, nenutil. Po maturitě odešel Kounovský na studia do Prahy a pracoval tu v letech 1896—1900 na české vysoké škole technické, tehdy ještě sice císařské a královské, ale na níž vždy vládl rozhodně český a velmi pokrokový duch jak v řadách profesorů, tak zejména v řadách studentských. Kounovský studoval na obecném oddělení této školy učebný běh ku vzdělání zeměměřičů. Tento běh býval útočištěm chudých studentů, byl mnohem kratší než ostatní odbory a nevyžadoval takových nákladů. Tento běh ukončil Kounovský státní zkouškou dne 11. července roku 1900 stav se tak zeměměřičským inženýrem. Při technických studiích mu byla velmi vítanou pomocí přítel Zachara, rodem ze Žebráka, kterého Kounovský učil a byl jím z vděčnosti zván do divadla, na koncerty a někdy i na slušnější večeri. Tou dobou totiž normální večere vysokoškolských posluchačů bývaly velmi ubohé, studenti se rekrutovali většinou z kruhů sociálně slabých a lepší sousto si mohli dopřát jen studenti druhu Zacharova, jehož otec měl malou továrničku. Roku 1900 až 1901 konal Kounovský dobrovolnickou službu v rakouské armádě. Učebný běh pro zeměměřiče byl dvouletý a mimo něj studoval Kounovský ještě stavební inženýrství, na němž složil dne 10. července 1899 první státní zkoušku. Ježto mu všady vadil daltonismus, pustil se v letech 1898 až 1900 do studia matematiky na pražské universitě a to jako mimořádný posluchač filosofické fakulty. Když se vrátil z jednorocní dobrovolnické služby vojenské, nastoupil jako asistent na první českou reálku v Praze, v Ječné ulici a rok poté byl přijat za asistenta deskriptivní geometrie na pražskou českou vysokou školu technickou a to k profesoru Karlu Pelzovi, rodákovi z Rakovnícka a absolventu rakovnícké reálky. Profesora Pelze si Kounovský vždy nesmírně vážil a v pozdních letech si opatroval fotografie všech míst na Rakovnícku, zejména z Bělče, která měla přímý vztah k životu Pelzovu. Vada zraku konečně rozhodla, že se Kounovský rozešel s konečnou platností s drahou inženýrskou a věnoval se středoškolské profesuře. Dne 15. prosince roku 1902 složil na universitě zkoušky učitelské způsobilosti pro matematiku a deskriptivní geometrii na školách středních. Na základě těchto zkoušek byl pak jmenován roku 1903 profesorem na reálce v Hradci Králové, kde působil vzorně až do r. 1908. V té době již byl vědecky činným a roku 1907 dne 7. června byl povýšen na doktora věd technických na vysoké škole technické v Praze. Je jedním

z prvních doktorů této školy, jeho diplom nese číslo 54. V roce 1908 až 1909 studoval se zdarem na vysokých školách v Zürichu ve Švýcarech a po návratu nastoupil jako řádný profesor na první českou reálku v Praze. Tu pokračoval ve své vědecké práci a výsledek byl habilitace na vysoké škole technické v Praze pro deskriptivní a syntetickou geometrii roku 1912. Při vypuknutí první světové války musel nastoupiti vojenskou službu jako záložní důstojník. Na bojištích v Haliči však záhy onemocněl a po uzdravení byl přidělen k výcviku nováčků zprvu v Čáslavi, poté v Uhrách. Roku 1915 byl vyzdvižen z vojenské služby a přikázán škole a roku 1917 byl sprostěn na neurčito vojenské služby jako invalidní nadporučík střeleckého pluku č. 12. Po převratu v roce 1918 byl převzat do československé armády jako gázista. Od roku 1923 suploval na Českém vysokém učení technickém v Praze za prof. B. Procházku přednášky o deskriptivní geometrii, opustil roku 1926 místo profesora na první české reálce v Praze a byl dne 17. prosince téhož roku s účinností od 1. ledna 1927 jmenován řádným profesorem deskriptivní geometrie na vysoké škole strojního a elektroinženýrství v Praze. Vzorné přednášky konal nejen pro tuto školu, ale i pro posluchače zeměměřičství a kandidáty profesury matematiky a deskriptivní geometrie a dále kreslení na středních školách. Velkou řadu let působil s mimořádným úspěchem i na škole vysokých studií pedagogických, založené prof. Kádnerem a předchůdkyni pedagogické fakulty při Karlově universitě. Tu jeho formou i obsahem vynikajícími přednáškami prošla sta učitelů obecných i měšťanských škol, k jejichž povznesení tím nemálo prospěl. Byl členem zkušební komise pro učitelství na středních školách pro obor deskriptivní geometrie a zkoušel geometrii při státních zkouškách profesorů kreslení na středních školách. Těžké doby protektorátu a druhé světové války dolehly na Kounovského velmi krutě. Dne 1. srpna 1940 byl dán na dovolenou s čekatelným a 5. srpna 1941 pensionován. Jakmile přišla květnová revoluce a s ní znovuotevření českých vysokých škol, ihned se Kounovský plně zapojil do práce. Od 1. června 1945 byl reaktivován a ihned se ujal přednášek v náhradním semestru tímto dnem počínajícího. Počet posluchačů byl zejména na vysoké škole strojního a elektrotechnického inženýrství obrovský, posluchařny naprosto nepostačily pojmout tak veliké návaly studentů a bylo nutno přednášet i v biografech. To však Kounovského nikterak neodradilo. S veselou tváří, plnou nadějí do budoucna, spěchal do kina Flora a známým, kteří ho potkali, ukazoval provázek a křídly, které nosil v kapse. „Vidíte! To je teď moje kružítko a pane, s tím to jde!“ Na obědy chodil do mensy, aby nepromarnil mnoho času zajíždkou domů. Mimo přednášky bylo tu ještě jedno nesmírné břemeno: zkoušky! Mnoho posluchačů konalo zkoušky za dobu uzavření vysokých škol a mnoho bylo nových posluchačů! Kounovský příliš přepínal své síly a to se záhy projevilo. Roku 1947 dostal krevní výron do oka, ale nedbal tohoto příliš. Jakmile jen trochu mu ulevilo, už zase se snažil, aby byl plnoplatným členem učitelského sboru. Zkoušel, ale často únavou při

zkouše i usínal, navštěvoval schůze a komise a tímto nadměrným namáháním přivodil si komplikaci, která ho upoutala na lůžko. Při sedmdesátých narozeninách přijal deputaci gratulantů s veselou tváří a opravdu plný naděje, že se jeho stav zas brzy natolik zlepší, že se bude moci k své zamilované práci navrátiti. Bohužel se toto zlepšení už nedostavilo!

Dne 16. srpna roku 1904 vstoupil Kounovský do manželství s Olgou Nermuťovou. Tento sňatek byl šťastným svazkem dvou vzácných duší, cele si oddaných. Za rok po sňatku narodila se Kounovskému dceruška Ola, která výborně studovala a věnovala se duchovnímu stavu. Provdala se za faráře československé církve Dr Peška, a je katechetkou. Nesmírnou radost měl z ní Kounovský, když stala se první svěcenou duchovní československé církve. Se svou paní ke konci velmi mnoho zkoušel. Roznemohla se velmi těžce, dlouho byla naprosto upoutána na lůžko, a citlivý Kounovský trpěl její mukou s sebou. Těžce byl zkrúšen, když mu 19. 6. 1943 odešla navždy, byť to bylo pro ni vysvobození z velikých bolestí. Náhradou za tuto těžkou ztrátu byly mu jeho dvě vnučky Světluška a Slávinka, jimž se věnoval celou svou duší a které mu jeho stáří osvětlovaly veselím a radostí a které on s maminkou pečovaly do poslední chvíle, která přišla těsně před vánočními svátky. Kounovský dokončil svůj práci zasvěcený život dne 22. prosince roku 1949. Přišla se s ním rozloučit nepřehledná řada jeho přátel a žáků a při této tklivé slavnosti vyšlo na jevo i to, že Kounovský byl velmi horlivým členem československé církve a zejména vinohradského sboru, při jehož výstavbě byl nápomocen mnohou radou a mnohým skutkem a kde zastával i důležitý úřad. Od roku 1945 byl členem nejpokrokovější strany politické a i tu vykonal velmi mnoho platných služeb, studenti komunisté se s ním též těžce loučili při jeho kremaci ve strašnickém krematoriu. Tu prošla jeho tělesná schránka očistným ohněm a jeho popel našel zasloužený klid ve vinohradském sboru československé církve, sboru, o nějž se tolik Kounovský zasloužil! Kdo ze čtoucích půjdeš kolem, zastav se tam v kolumbáriu, vyhledej schránku č. 307 a pokloň se tam památce velikého vědce, národního pracovníka, oddaného přítele tak mnohých, člověka dobrého! Věcnaja pamjat!

* * *

Publikovat počal Kounovský již roku 1905. Jeho práce vynikají původností, jasným slohem a přísně vědeckou methodou. Stůžž zde jejich výčet!

Problém normál všeobecných ploch stupně druhého. (Výr. zpráva c. k. vyšší reál. školy v Hradei Králové 1905.)

Geometrie v řemesle a na školách pokračovacích. (Výr. zpráva všeob. průmysl. školy pokračovací v Hradei Králové 1906.)

Sestrojování slunečních hodin, zvláště vertikálních. (Výr. zpráva c. k. české reálky pražské na Novém Městě šk. r. 1911—12.)

Kongruence normál ploch stupně druhého. (Tamtéž.)

Časopis pro pěstování matematiky.

- Vzájemná oskulace kuželoseček ve stupni vyšším. 1908, str. 465—484.
Strojení ploch druhého stupně za podmínky dotyku čtyřbodového s kuželosečkou. 1911, str. 29—34.
Metodický příspěvek k rovnoběžnému promítání kružnice. 1913, str. 97—101.
Základové projektivní geometrie. 1913, str. 230—236, 369—377.
Poznámka ku křivosti a problému normál kuželoseček středových. 1914, str. 181 až 188.
O projektivnosti involutorní. 1914, str. 433—439.
Poznámka k problému normál elipsoidu. 1915, str. 204—208.
Rozšířená věta Dandelinova. 1915, str. 257—268.
Kolmé průměty rovinných průseků rotační plochy kuželové ve směru její osy. 1916, str. 471—475.
Zákony stereografického promítání. 1920, str. 188—189.
Osový problém ploch stupně druhého. 1923, str. 78—87.
Příspěvek k sestrojování meze vlastního stínu zborcených ploch šroubových za osvětlení rovnoběžného. 1924, str. 114—121.
Profesor Bedřich Procházka sedmdesátníkem. 1926, str. 1—11.
Zobecnění problému normál na elipse. 1929, str. 37—42.
Stoleté jubileum tří vynikajících geometrů českého vysokého učení technického v Praze. 1946, str. 52—57.

Rozhledy matematicko-přírodovědecké.

- Hyperbolická spirála jako průmět šroubovice. 1922, str. 83—87.
Společné prvky sousých středových kuželoseček. 1945, str. 19—22, 60—66.

Technický obzor.

- Grafické řešení problému pěti paprsků ve fotogrammetrii. 1926, str. 163.
Jednoduchý relief. 1919, str. 218.

Zeměměřičský věstník.

- Rekonstrukce ze snímků se známou vnitřní orientací. 1914.
Jednoduchá rekonstrukce stanoviska. 1925.
Geometrický základ metody Roussilheovy. 1928.
Příspěvek ke grafickému řešení problému zpětného protínání v prostoru. 1936.

* * *

- Prostorová křivka stupně třetího. 1910. Nakl. F. Řivnáč.
Konstruktivní fotogrammetrie. 1913, Praha (separát).
Deskriptivní geometrie I., II., (spoluautor), JČMF, 1928, 1931, II. vyd. 1945 a 1947.
Zborcené plochy. JČMF 1947.
Deskriptivní geometrie pro samouky (spoluautor), JČMF, 1948.
Theoretické základy fotogrammetrie, JČMF, 1948.

SEDMDESÁTINY PROF. DR. BOHUMILA BYDŽOVSKÉHO.

KAREL KOUTSKÝ, Brno.

Sedmdesátiny tak významného matematika, jako je prof. Dr. BOHUMIL BYDŽOVSKÝ, jsou jistě dostatečným důvodem, aby celá česká matematická obec se podrobněji seznámila s průběhem jeho života a to tím spíše, že